

Sivi vuk Anadolije

Mirko Magarašević, *Turska pisma*, „Akademska knjiga“, 2012.

Piše: Teodora Zrnić

„Lepota prizora leži u njegovoj tuži“

Ahmed Rasim

Musafir, zagledan prema severu, gde jaki vetrovi duvaju, stajao je na obali ostrva Rodos, a godinu dana kasnije na obali ostrva Kos. Mirko Magarašević, pesnik, esejista, putopisac gledao je jednog prijatnog popodneva plavet planinskog venca Taurus na azijskoj strani i želeo da pređe tu kobaltnoplavu vodu. Nije bio siguran šta ga vuče ka Istoku, možda želja da se suoči s korenima maloazijskog nasleđa na Balkanu ili da zadovolji neki unutrašnji nemir. Želi da ode u Tursku kao hodočasnik, kao i Crnjanski kada krene put Italije, ne samo zbog sebe već i u ime Slovenstva kome je potreban preporod da bi opstalo, živelo. Put je ostvario, u nekoliko navrata, dvadesetak godina kasnije, kada i otpočinje pisanje knjige „Pisma iz Turske“. Ovim delom želeo je da dâ svoj doprinos razbijanju stereotipa o Istoku od kog je Srpstvo viševekovno stradalo, i njegov pokušaj da to stradanje ostane u prošlosti, da se ne budi iz tamne istorije.

Sa prohladnog Podunavlja stupio je 2001. godine na maloazijsku obalu Sredozemlja. Obilazeći egejsku obalu shvata koliko je zemlja na raskršću različitosti kulturnih elemenata koji stvaraju kontraste između primorja sa jedne i kamenjarske visoravni stepske Anadolije, Kopadokije i surog Podkavkazja sa druge strane. I više od geografije u zemlji se sudaraju proevropski, kemalistički ideali i islamističke težnje.

Kada je kročio u suncem obasjan Istanbul zasenila ga je lepota Aja Sofije i Plave džamije, mestu gde se sudaraju dve vere. Jutarnje buđenje nisu pokvarile sirene automobila i gužva u saobraćaju, ali bez zastoja. Svežinu dana donosio je Bosforski moreuz, a plovidba njime je predstavljala dodir sa istorijom, koju je narator nenametljivo ispričao kroz celokupno delo. Ako se okrene prema evropskom delu Istanbula videće Zlatni rog, palate Topkapi i Dolma Bakče, a u daljini jedan moderan grad, sa druge strane izdižu se jalije uglednih Turaka. Ulazeći u polutamu Topkapi palate pisac nas detaljno upoznaje sa orijentalnim bitkama, pobedama, porazima, haremom i životom. Svet

u unutrašnjim i istočnim delovima Turske, još uvek slično živi, većina je zakovana za zemlju, njene zakone i veru.

Poput Orhana Pamuka i Mirko Magarašević kada zađe u neke kvartove Istanbula i prošeta pogledom po panorami istanbulskih kontura, prvo osećanje koje ga obuzima jeste seta. Ne opsenjuje ga utisak moći jedne imperije nego senj njene minulosti, njenih uspona i propadanja, koji su u trzajima i otimanjima koštali puno i Balkan.

Sivi vuk Anadolije, koji je u centru „Pisama iz Turske“, Mustafa Kemal preobražava zemlju iz otomanskih temelja i korena. Čvrstom voljom Narodne skupštine, neopozivim dekretima ukida šerijatsko pravo, fes, turban, sultanat i kalifat, čak i kafu. Skida feredže sa lica Turkinja, oslobađa ih potčinjenosti u mnogoženstvu, opismenjava većinu stanovništva novim fonetskim rešenjem latiničnog pisma. Od majora u Tunisu, do ranga paše posle odbrane Galipolja izrasta fenomen i otac turske nacije, postaje neumorni borac sa vekovnom zaostalošću. Postavio je ideal nacionalne homogenizacije i jedinstva kao uslov svega, jer svi drugi ciljevi biće mnogo bliži ako je ispunjen ovaj.

Od tog vremena politička scena se menjala i trenutno je okrenuta ka proistočnoj, islamskoj spoljnoj politici. Da li će Atatürkovo proevropsko kulturno i političko nasleđe uspeti da se održi ili su one žene pod maramama, potpuno obučene u nešto nalik dimijama u vodama Antalije budućnost, ostaje tek da se vidi.

Pišući ova pisma Magarašević se neretko pita o našim zastojima i nama. Šta su uzroci tih zastoja i zašto nam se ponavljaju? Zašto se mi između naše ponekad slepe folklorne epike i nesvesno potiskivane, a surovo podaničke istine, tešimo poučnom i nepoučnom, pa i slepom epikom? Niko nam nije objasnio zašto nam je trebalo da čitavim epskim ciklusima zaklanjamo istorijsku istinu. Možda su naše istorijske patnje, koliko i obnavljane zablude iznova obnavljale bol, postajući tako glavni razlog našeg jada, ali istovremeno i naše opravdanje pred samim sobom i pred svetom. ■

